

Od Zadní synagogy až na hřbitov

(Dokončení ze str. 2)

Stojíme určitě před nejhezčím domem ve čtvrti. Ve dveřích jsou drážky, které sloužily proti povodním. Zastrkala se tam prkna a větší voda dům nevytopila.

„Židovská čtvrť leží na břehu řeky Jihlavy a větší povodeň nastala třeba v roce 1985. Ale byly častější, že se v ulici jezdilo i na loďkách. Proto ty drážky, prkna bránila, aby se do domu nedostávaly nečistoty,“ poukazuje Poulová.

Na domě vidíme číslo 53 a tři písmena abc. Domy sloužily několika rodinám a písmena je odlišovala. Přecházíme k domu, kde žila rodina Pokorných. Nebyla to rodina židovská a syn Leopold odešel ve třicátých letech minulého století bojovat do Španělska do občanské války. Tam padl a je tam i pohřbený a Třebíč po něm na památku pojmenovala ulici.

Dostáváme se k budově, kde sídlila židovská škola a nyní je to útočiště Oblastní charity Třebíč. Pamětní deska připomíná Antonína Kalinu, zachránce stovek židovských dětí za druhé světové války. Jeho počín připomíná ve čtvrti Pamětní síň Antonína Kaliny.

Přesouváme se k objektu, kde sídlilo vedení židovského města. Obecní dům fungoval od 1849 do roku 1931.

A trocha historie: do roku 1723 žili křesťané a Židé dohromady. Tehdy majitel zámku vydal nařízení, že všichni křesťanští obyvatelé se musí vystěhovat a Židé se sem sestěhovat.

V polovině 19. století židovská ghetta zrušena a mnoho obyvatel se odstěhovalo. Jednalo se o obchodníky, kteří se přesídlili do větších sídel. Ale ti, co zbyli, si mohli utvořit samosprávu.

Ženská mikve

V přízemí domu byla ženská mikve. Jedná se o rituální lázeň, kam se Židé chodí očistit před různými svátky. Mikve vznikaly v místech, kde tomu pomáhala příroda, protože se do ní musel vejít celý člověk aspoň vkleče. „Nefunguje to jako koupelna,“ zdůrazňuje Poulová. Naopak před vstupem se musí lidé pořádně umýt.

VŠECHNY účastníci vycházka věnovaná historii židovské čtvrti s hřbitovem zaujala.

Foto: Antonín Zvěřina

Přecházíme k židovské bráně na počátek čtvrti. Ta dělila křesťanskou část od židovské. Židovská čtvrť se uzavírala na noc nebo o svátcích a zejména o Velikonocích, na které měly obě komunity rozdílný názor.

Dostáváme se k Přední synagoze, kterou nyní využívá Církev československá husitská. Dům naproti vystavený v 17. století sloužil rabínům. To byla nejvyšší náboženská osobnost v židovské obci. Posledním trebičským rabínem byl Mojžíš Ingber. Po náročném stoupání stojíme na židovském hřbitově. Pohřbívalo se na něm už ve třicátých letech 17. století. Budova pochází z počátku 20. století a jedná se o smuteční síň. Ta přístupná není.

Rovinná část se stala součástí hřbitova až v roce 1888. Hřbitov nepatří městu, ale židovské obci v Brně. O jeho údržbu se stará správkyně a je to na hřbitově vidět. Na začátku si prohlížíme dva památníky, obětem první světové války a druhé světové války.

Rozloha hřbitova činí zhruba dvanáct tisíc metrů čtverečních a náhrobků se tam nachází přibližně dva a půl tisíce. Je to jeden z největších židovských hřbitovů v republice. Diváme se na hrob paní Suzan Urbanové, ta pocházela ze smíšené rodiny a transportu se díky konci války vyhnula.

Náhrobek tu má i Pavel Friedl, který transport zažil, a naštěstí ze čtyřčlenné rodiny se tři členové vrátili. Otec Suzan Urbanové takové štěstí neměl. Na židovských náhrobcích nejsou k vidění řezané květiny, nýbrž kamínky.

Náhrobek tu má i Pavel Friedl, který transport zažil, a naštěstí ze čtyřčlenné rodiny se tři členové vrátili. Otec Suzan Urbanové takové štěstí neměl. Na židovských náhrobcích nejsou k vidění řezané květiny, nýbrž kamínky.

Tři jazyky

Připomínají putování Židů z Egypta do Izraele, kdy se zemřelí pohřbívali na poušti a na jejich hroby se dávaly kameny i kvůli zvěři. Na náhrobcích lze najít hebrejštinu, němčinu a češtinu, ale vždy by tam mělo být pět hebrejských písmen.

Židovský hřbitov je poměrně dobře zmapovaný a dá se najít na internetu. Stojíme u nejstaršího náhrobku patrně z roku 1631. Mezi symboly na náhrobcích jsou nejčastější dvě ruce, což je znamení významného rodu Cohenů. Ale jen u mužů.

Konvička, další častý symbol, se používá na náhrobcích Levitů. A opět jen u mužů. Přicházíme k náhrobku muže Rafaela, o kterém se praví, že v době moru, kdy vymřela celá jeho rodina, se stařec obětoval Bohu, spáchal sebevraždu a druhý den mor z města opravdu zmizel.

Naše procházka končí? Že jste se nedozvěděli všechno? Snadná pomoc, stačí si s průvodkyněmi trasu projít. A nezapomeňte pozvat všechny své známé, opravdu to stojí za to.

A2 mléko v Třebíči

Máte problém s trávením mléka? Chcete si vyrobit vlastní jogurt či dokonce sýr? Kvalitní surovinu, A2 mléko, koupíte nyní v Třebíči.

A2 mléko lze nově koupit přímo v Třebíči. Zemědělské a obchodní družstvo Čáslavice umístilo automat na mléko ve vestibulu Střední školy veterinární, zemědělské a zdravotnické Třebíč. Mléko pochází z krav českého strakatého skotu, které mají genotyp beta kaseinu A2/A2, jinými slovy jedná se o A2 mléko.

Mléko s obsahem výhradně A2 beta kaseinu je velmi populární v Asii, kde je vysoká intolerance laktózy, neschopnost organismu trávit mléčný cukr. Zjistilo se, že velká část lidí nemá ani tak problém s trávením mléčného cukru, jako s trávením beta kaseinu A1. Varianta beta kaseinu A1 vznikla mutací před několika tisíci lety v Evropě.

Zatímco většina Evropanů si na novou variantu beta kaseinu již zvykla, v zemích Asie, ale také Afriky přetrvává vysoká intolerance kravského mléka s obsahem A1 beta kaseinu. Za škůdce v A1 mléku je považován beta-kasomorfin 7, který vzniká štěpením A1 beta kaseinu. V různých studiích je popsán negativní vliv volného beta-kasomorfinu 7 ve střevech. Vědci uvádí, že před domestikací byl v populacích skotu přítomen pouze A2 beta kasein.

Vychází přitom z předpokladu, že u lidského, ovčího, kozího a buvolího mléka se vyskytuje téměř výhradně A2 beta kasein. Rovněž všechna plemena skotu odvozující svůj původ z *Bos indicus* chované převážně v Asii, Africe a Jižní Americe mají ve své genetické výbavě pouze A2 beta kasein.

Vždy čerstvé a nepasterované mléko, které koupíte v mlékomatu, (pondělí až čtvrtek od 7:30 do 19:00) je vhodné k výrobě jogurtů a sýrů. Výroba jogurtu je velmi jednoduchá. Mléko stačí zahřát na 70 stupňů, po vychladnutí na 40 stupňů přidat polévkovou lžici jogurtu, dle chuti trochu cukru nebo smetany, umístit na teplé místo, v zimě na topení a druhý den máte z litru mléka litr jogurtu. Naše národní plemeno skotu, české strakaté, jehož chovem se Zemědělské a obchodní družstvo Čáslavice dlouhodobě zabývá, lze bez nadsázky označit jako „zelené“. Pokud by se chovalo v České republice pouze kombinované plemeno skotu české strakaté, stačilo by nám při zachování stejné produkce mléka a hovězího masa o 30 % méně krav, než chováme nyní. Konzumaci mléka a masa z českého strakatého skotu spotřebitelé přispějí k nižší produkci CO2. Více na www.milksim.cz

(PI-t08-mléD)

